

а к а д е м і ч н а ПАНОРАМА

Інформаційне видання Національного університету «Києво-Могилянська академія» Вересень 2005

Києво-Могилянській академії – 390

Партнери свята – Подільська районна в м. Києві державна адміністрація та ТМ «Чернігівське»

У програмі 390-річчя
Києво-Могилянської академії:

12–14 жовтня
Міжнародна наукова конференція
«Ad fontes/До джерел».

Дискусійне обговорення історії, структури навчальних студій та філософської, богословської, проповідницької й загальнокультурної спадщини Києво-Могилянської академії.

Конгресатійна зала НаУКМА,
Староакадемічний корпус, вул.
Сковороди, 2.

Відкриття 12 жовтня о 14:00.

Книжкова виставка
«Академія крізь віки».

13 жовтня

Відкриття художньої виставки
Василя Чебаніка «Графіка українського правопису».

Василь Чебанік – відомий український графік, заслужений діяч мистецтв України, професор Національної академії образотворчого мистецтва й архітектури, член Києво-Могилянського Братства.

Галерея мистецтв НаУКМА,
вул. Іллінська, 9. Початок о 18:00.

15 жовтня – День Академії

Урочисте зібрання могилянців за участю почесних гостей, партнерів та друзів НаУКМА – парламентарів, представників урядових та громадських організацій, бізнесу.

Привітання Могилянці, вручення відзнак та нагород.

Ораторія В. Степурка «Києво-Могилянська академія» у виконанні народного колективу Хоро-

ва капела «Почайна» (художній керівник О. Жигун).

Актова зала, Культурно-мистецький центр НаУКМА, вул. Іллінська, 9. Початок о 12:00.

Мистецька акція
Ігоря Цикури

«Звалище архетипів».
Підвал, Культурно-мистецький центр НаУКМА, вул. Іллінська, 9. Початок 11 вересня о 18:00.

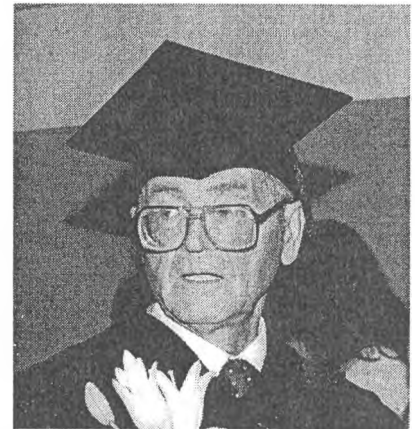
Козацьке свято «Покрова» – спільний проект НаУКМА та етнічного фестивалю Олега Скрипки «Країна мрій» – для друзів та прихильників НаУКМА, киян та гостей столиці.

Знайомство з творчістю майстрів традиційних українських ремесел (малюрі, гончарі, керамісти, графіки, ковалі, ливарники, пасічники, ткалі, різьблярі, плетіння кошків, вишивка), із процесом виготовлення виробів; представлення українських творчих колективів; веселі забави, пригостанням кулішем та пивом. Традиційна акція вшанування фундаторів, професорів та спудеїв КМА «Чистий Скворода». Особливий акцент свята – книжкова виставка-продаж вітчизняних книговидавців.

Концерт Олега Скрипки, лідера групи «Воплі Водоплясова». Академістечко НаУКМА, вул. Сковороди, 2; Поділ. Початок о 14:00.

Організатори свята сподіваються, що воно стане традиційним та улюбленим для киян.

У нашому випуску

Інавгураційна лекція
Івана Дзюби

«Образ Миколи Хвильового на світанку нової доби»

стор. 2–3

Ревальвація престижу та професіоналізму

Бізнес та освіта об'єднали свої зусилля в соціальному проекті «Обирай серцем»

стор. 4

Наступний спеціальний випуск «Академічної панорами» готується до 390-річчя Києво-Могилянської академії. Він має бути особливим. Тому всі читачькі пропозиції та побажання буде враховано.

Пишіть: pressa@ukma.kiev.ua
Телефонуйте: 425 15 36

Інавгураційна лекція

1 вересня 2005 року навчальний рік у Києво-Могилянській академії розпочався з загальноуніверситетської лекції, яку прочитав видатний громадський діяч, один із духовних лідерів руху «шістдесятників», академік НАН України Іван Дзюба.

«Микола Хвильовий: від «азіатського ренесансу» до «психологічної Європи» – таким чином автор сформулював тему своєї лекції. Чому саме

Ренесансу, і він... спалахне багряно-олубим п'ятикутником над темною європейською ніччю», – так писав Хвильовий у своєму публіцистичному творі «Камо грядеши». Тепер усе це здається утопією, казкою і не більше. І якби полемічні заклики Хвильового зводилися лише до галасливої риторики та міфопоетики, на цьому можна було б поставити крапку. Але сьогодні українське мистецтво опинилося на роздоріжжі, а значна частина нашого

спільноти» повинен супроводжуватися засвоєнням українцями не стільки поверхових ознак сучасного стилю життя та соціальної поведінки («європейців», скільки глибинних архетипів духовного світу, відкриттям тієї «психологічної Європи», про яку писав Микола Хвильовий.

Проте, визнаючи слушність багатьох думок митця, ми все ж маємо остерігатися спроб бездумного перетворення його образу на образ «пророка», «вчителя», «предтечі», пам'ятаючи про суперечливість і думок, і жит-

Образ Миколи Хвильового на світанку нової доби

Традиційно навчальний рік для всієї університетської громади НаУКМА розпочинається відкритою інавгураційною лекцією Почесного професора університету, відомого у світі вченого, громадського діяча. Починаючи з 1992 року, могилянці мали щасливу можливість почути: мовознавця Юрія Шевельова (США); географа-кліматолога Лоуренса Майсека (Канада); філософа Поля Рікьора (Франція); історика Романа Шпорлюка (США); філософа Роланда Піча (Німеччина); поета Ліну Костенко (Україна); філософа Сергія Аверинцева (Росія); філологів Івана Фізера (США) та Ярослава Розумного (Канада); відомого фахівця з питань стратегії та розвитку бізнесу Адріана Сливоцького (США); поета, громадського діяча Дмитра Павличка (Україна).

постать Миколи Хвильового опинилася в центрі уваги Івана Дзюби? Річ у тому, що саме сьогодні, схоже, підштовхує нас згадати та актуалізувати деякі з поглядів пристрасного захисника особливого шляху українського мистецтва, його свободи від політичного замовлення та соціальної кон'юнктури. Звісно, слово «актуалізувати» таїть у собі чималу небезпеку – небезпеку бездумного осучаснення, вульгаризації або ж надмірного звеличення, міфологізації, перекручення тощо. Якщо ж подивитися на цю проблему під іншим кутком зору, варто визнати, що для вдумливого дослідника важливішим видається розпізнати «внутрішню» сутність та логіку поглядів митця, відповідно до тих реалій, що оточували його, тобто суто історичний бік проблеми, а для читача – саме «актуальність», певна співзвучність раніше порушених ідей та проблем тим колізіям, що вирують тепер. У цьому розрізі, безумовно, деякі пристрасні заклики та візії Хвильового «застаріли» і можуть викликати хіба що здивування. Що, наприклад, зараз можна сказати про його мрії про особливу роль українських митців, що, мовляв, мають розпалити пожежу «азіатського ренесансу»? «Отже, гряде могутній азіатський ренесанс у мистецтві, і його предтечами є ми, «олімпійці». Як свого часу Петрарка, Мікеланджело, Рафаель із італійського закутка запалили Європу огнем відродження, так нові митці, з колись пригноблених азіатських країн, нові митці – комунари, що йдуть за нами, зійдуть на гору Гелікон, поставлять там світильник

суспільства – на межі деградації, не маючи на що спертися, адже старі ідеали – Ленін, партія, обрії «золотого віку» комунізму, нова радянська людина і так далі – спалювані, кинуті на глум, дискредитовані, а нові не можуть народитися. І перед нами – порожнеча, біль від якого не можна втамувати ані культом збагачення та егоїстичного змагання, ані псевдопатріотичними ритуальними діями та закличками, ані скалькованими постмодерністськими іграми у всдозволеність та нігілізм як творче та життєве кредо. Але до чого тут Хвильовий? До того, що він, як ніхто, гостро та принципово поставив питання про міру відповідальності митця за кожне сказане слово, за глибину, якість та значення написаного, виступив проти претензій на «місце під сонцем» усілякої «попси», «масовізму» та халтури в мистецтві. І сьогодні багатьом нашим сучасникам (не буду називати імен, щоб нікого не образити) не було б зайвим перечитати деякі афористичні вислови Миколи Хвильового, щоб замислитися: а це, випадково, не про нас іде мова? І не є зайвим згадати застереження: щоб претендувати на новизну, треба спочатку познайомитись із духовним фундаментом Європи, витворами тих, кого небезпідставно прийнято називати «класиками». Як не прикро це констатувати, але боротьба з елементарним невіглаством – це сьогодні, напевне, ключова проблема українського духовного простору. За слушним спостереженням пана Дзюби, задекларований майбутній вступ України до «європейської

тевого шляху Хвильового: апологет «нового пролетарського мистецтва» чи безкласової чистоти творчості, жителюб і «романтик вітаїзму» чи декадент, поет революції чи той, хто пристрасно розвінчує її моторошний темний бік, непоступливий герой чи людина, яку можна зламати? Кожен має право по-своєму давати відповідь на ці запитання.

Насамкінець мені хочеться згадати про ще одну тему, що пронизує творчість письменника. Це болісні симптоми «постреволюційної ситуації», сутинки після світанку, сірість після яскравого спалаху, зневіра після віри, безпорадність після безмежної віри у власні сили. Хоча Хвильовий, мабуть, і уві сні не міг побачити шось подібне до «Помаранчевої революції», революцію без заліза та крові, але тим не менше його образи чиновницького болота, переродження трибунів та мрійників у колеса та гвинти величезного бездушного механізму, який перемелює не одну людську долю, мають у собі шось «симптоматичне», невідкладне часу. Цей асоціативний ряд не може не бентежити, змушує нас уважно вчитуватися в рядки, написані в першій третині минулого століття, робить Миколу Хвильового нашим живим співрозмовником, допомагає зрозуміти і відчутти як ту прірву, перед якою стояла Україна, будучи жертвою сталінського пекла, так і ту, що вимальовується перед нами на початку нового тисячоліття.

Дмитро Засць,
студент МП «Історія»

Інавгураційна лекція

Вельми цікава своєрідність інвагураційної лекції академіка Івана Дзюби в тому, що вона присвячена конкретній постаті: Іван Дзюба говорив перед могилянською громадою про Миколу Хвильового. Дві людини, дві долі, дві епохи в українській історії ХХ століття, дві драми і... два служіння. А, може, одне спільне?

Акт університетської інвагурації сповнений метафізичної символіки такого феномену як служіння. Служіння в сенсі покладання свого життя задля якоїсь вищої мети, служіння як самопожертви, служіння як вірності певним цінностям. Служіння і покір-

родження пробудили від летаргійного сну всю Європу, тепер настав час із «малоросійського закутка» робити те саме, настав час вчинити «Азіатський ренесанс»: «Азія знову виходить на широку історичну арену». Але Україна Хвильового – це європейська нація, це європейська держава, це європейська культура: «Європа – це психологічна категорія, яка виганяє людину з «присвіти» на «широкий тракт розвитку». Яку Європу має на увазі письменник? Ту Європу, що колись зародилася як культурно-цивілізаційна та геополітична дійсність на уламках Древнього Риму, ту Європу, яка латинізувалася,

Микола Хвильовий зумів зматеріалізувати в конкретних поняттях, зумів постулювати в чітких термінах та концептах. Дивує те, як глибоко, як чітко, як драматично він вловив духовну розпуку української нації на європейсько-азійському роздоріжжі на початку минулого радянсько-комуністичного століття. Та зміліла закривавлена епоха не відала такої рефлексії, такого розуміння, такої глибини, яку продемонстрував Микола Хвильовий. У цьому велике значення та незглибима цінність його слова та його думки. Він випередив свій час майже на століття, він відчував, чого підсвідомо прагне багато віків душа нації, він пізнав, де має проходити ши-

Служіння Миколи Хвильового

ність або ж підкорення не є синонімами. Це принципово різні поняття. Служіння є результатом вільного вибору. Покірність буває рабською, бездіяльною, безвільною та принизливою. Сучасний комп'ютерний світ забуває, яким нездоланим, сповненим трагічної глибини та безсмертним височини є дух служіння. Ряса, або ж мантія, яку надіває почесний професор і в якій одягнені президент та віце-президенти НаУКМА на інвагураційній лекції, є одним із найдавніших символів служіння людини. Як і сам акт інвагурації – акт висвячення, рукопокладання в служителі науки.

Довге схимницьке чорне вбрання символізує зречення від вседоступності та вседозволеності, відмежування від усього, що стає на заваді самовідданому служінню обраній меті, також воно символізує обраність, елітарність, упосвячення в такі знання, такі істини, таке розуміння, такі таємниці, які відомі та зрозумілі далеко не всім.

Академічна мантія – специфічний приклад такого символічного простору. Вона уособлює особливий тип служіння – служіння науці, служіння інтелектуальному пошуку істини.

В інвагураційній лекції Івана Дзюби, присвяченій одній із найбільш контраверсійних постатей в історії української культури ХХ століття, переплелися в цікавій конфігурації всі ці символи. Почесний професор говорив про шлях пошуку істинного покликання України та української літератури Миколою Хвильовим. Невтримний, невгамовний, неспокійний, незговірливий, невдоволений Хвильовий усе своє коротке життя шукав... Шукав і служив. І не зносив рабської покірності: «Під» методом будівництва життя» приховано не стільки безоглядний утилітаризм, пісаревщина в червоній машкарі, ліквідаторські настрої щодо мистецтва, ревізійнізм плехановської естетики, німецьке «просвітительство», скільки постулат рантє нової епохи». Вбивчо влучно, філігранно точно. Служіння Хвильового не принесло йому спокою та умиротворення, його служіння було тривожним та вкрай важким. Колись із «італійського закутка» митці Від-

До 40-річчя оприлюднення праці Івана Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?» Видавничий дім Києво-Могилянської Академії перевидав це видання. У ньому автор аналізує радянську національну політику в Україні. Праця «Інтернаціоналізм чи русифікація?» суттєво вплинула на розвиток національного руху 1960–1970 років ХХ ст. і набула широкого розголосу як в Україні, так і за кордоном. У виданні також вміщено документальні матеріали, відгуки зарубіжних учених, провідні вітчизняні науковці дають оцінку історичної ролі праці Івана Дзюби.

На Львівському книжковому форумі, що відбувся у вересні, перевидання мало успішну презентацію.

християнізувалася, індустріалізувалася, і ось тепер старенька Європа постала перед фактом того, що десь там, на її Східній периферії вибуяли нації, до яких долітають колочі азійські вітри, але які дихають європейським духмяним повітрям. І що з ними робити? І куди їм іти, і до чого їм прагнути? Великою заслугою Миколи Хвильового є те, як він зумів детермінувати, підсумувати та викристалізувати феномен різнобічної належності до Європи географічної, геополітичної, культурної, соціальної, економічної в одному єдиному понятті – «психологічна Європа». Насправді весь світ, що нас оточує та видається нам явищем цілком об'єктивним, вибудовується в нашій свідомості на тотальному суб'єктивізмі. Будь-яка наша думка про цей світ, будь-яке сприйняття та відчуття є, у першу чергу, нашими власними суб'єктивними думками, сприйняттями та відчуттями, суто суб'єктивними феноменами нашої психіки, вся класична психологія та сучасна соціальна філософія засновані на такому постулаті.

Таким чином, суб'єктивний феномен об'єктивується та соціалізується тільки тоді, коли вага однаково сприйнятого, відчутого та пережитого багатьма людьми стає критично великою. Тому в понятті «психологічна Європа» закладено глибокий життєво важливий сенс. Україна тією мірою є частиною Європи, якою мірою її нація відчуває, сприймає та переживає себе як інтегральну частину Європи.

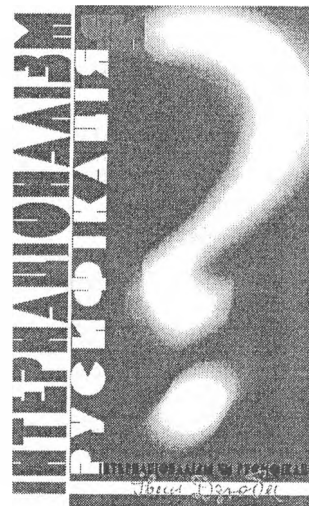
Ці, здавалося б, тривіальні істини

рокий шлях національного самоствердження України.

Чому йому це вдалося? Тому що він служив, він мав оте полум'яне служіння в своєму серці, а тому він мав сили і мав талант. Він служив Україні, і те служіння дуже рано його спалило. Але нам лишилося його слово. Воно не останнє, бо останнього слова Хвильовий сказати не встиг. Його мають сказати за нього ті, хто свідомий того, кому і як служив неспокійний митець.

Іван Дзюба в своїй інвагураційній лекції говорив про Миколу Хвильового, не поспішаючи проводити паралелі з сьогоденням. Він просто спробував відкрити манливі обрії думки й слова Хвильового, він просто образ до розгляду чи не найпекучіший та найактуальніший на сьогоднішній день фрагмент його інтелектуальної спадщини. Іван Дзюба залишив відкритим фінал своєї доповіді в тому сенсі, що проводити паралелі та відшукувати безсмертну квінтесенцію українського буття він залишив тим молодим очам та душам, які на нього дивилися і які його слухали. Як Хвильовий, свого часу Іван Дзюба спізнав феномен служіння, і причому такого ж служіння, як і Хвильовий. Два діячі різних епох, але одного служіння залишили фінал своїх роздумів та виступів відкритим... А значить, потрібно йти далі...

Жанна Безп'ятчук,
студентка ФСНСТ-4

Проекти

Один із важливих та особливих акцентів в ідейному наповненні проекту «Обирай серцем» — проекту Києво-Могилянської академії, компанії «САН Інтербрю Україна» та Фонду братів Кличків — підтримка студентів так званих «непрестижних» спеціальностей, зокрема, природничиків та гуманітаріїв. Цінність і престижність таких професій в Україні впродовж останніх 15 років неприпустимо девальвувалася.

Перший етап проекту «Обирай серцем» триватиме протягом 2005/2006 навчального року та охоплюватиме три напрями: перший напрям —

ситетах стають найвищими, і з ними може зрівнятися хіба що конкурс в Інституті міжнародних відносин. А тим часом про хіміків та археологів, про екологів та культурологів зовсім не згадується в дискусіях на тему, куди піти вчитися. А, між тим, цьогорічний конкурс на спеціальність «культурологія» в НаУКМА вже становив 14 осіб на місце.

На стартовому етапі суспільної трансформації така тенденція є природною, але з розвитком громадянського суспільства, з нарощування демократичних перетворень з'являється нагальна, критично потужна потреба в тих, хто фахово, професійно

Ревальвація престижу та професіоналізму

Бізнес та освіта об'єднали свої зусилля в соціальному проекті «Обирай серцем»

«Іменні студентські гранти», другий — «Твори себе сам» та третій — «Стипендійний професорський фонд». У межах першого напрямку проекту передбачається впровадження восьми грантів для магістрів Національного університету «Києво-Могилянська академія» другого року навчання спеціальностей екологія, журналістика, історія, археологія, культурологія, філософія, філологія, хімія. Розмір такого гранта — 10 000 гривень, його магістранти виборуватимуть за результатами першого року навчання на магістерській програмі.

Напрямок «Твори себе сам» передбачає реалізацію програми для Центру працевлаштування студентів НаУКМА, зокрема проведення різноманітних тренінгів, кар'єрних семінарів, фінансування поїздок на навчання за кордон.

Інвестиції в перший етап проекту склали 300000 грн. Адміністрування коштів за трьома напрямками здійснюватиме НаУКМА.

Фонд братів Кличків на прес-конференції представив старший із братів Віталій Кличко. На запитання журналістів, чи матиме цей проект продовження, він відповів: «Цей проект не разовий, він має стати щорічним. Я залишаю Києво-Могилянську академію з бажанням незабаром повернутися сюди».

«Треба підтримувати не лише те, що є заробітним. Тільки менеджерами, економістами та юристами Україна не відбудеться», — в цих словах В'ячеслава Брюховецького, що пролунали на прес-конференції, відображено одну стабільно закономірність у розвитку посттоталітарного соціуму. Після колапсу радянської системи в Україні починають розвиватися ринкові відносини, право та закон набувають якісно нового авторитету в регулюванні суспільних відносин. Пострадянське суспільство, спантеличене метаморфозами власного ества, як повітря, як води та хліба, потребує нової генерації економістів та юристів. Ці професії стають найпрестижнішими та найпопулярнішими. вступні конкурси на них в універ-

осмислюватиме суспільне життя, в тих, хто працюватиме задля поліпшення конкурентоспроможності національної економіки.

На нинішньому етапі свого розвитку постреволюційна Україна вступає саме в такий етап трансформаційних процесів. Учасники проекту «Обирай серцем» ідуть назустріч цим важливим тенденціям сучасного світу та українського суспільства. Так, мета Фонду братів Кличків — благодійна діяльність, спрямована на реалізацію проектів підтримки та розвитку соціально малозахисної молоді в Україні. На прес-конференції Віталій Кличко зазначив: «Сьогодні настав час професіоналів. Від навчання залежить майбутнє студентів. Проект «Обирай серцем» допоможе студентам повірити, що спеціальності, які вони обрали, так само важливі та потрібні для розвитку суспільства».

Про важливість культивування професіоналізму в різних сферах говорила на прес-конференції і Генеральний директор компанії «САН Інтербрю Україна» Людмила Наконечна: «Ми як соціально відповідальний бізнес вважаємо, що успішний бізнес повинен допомагати розвивати різні сфери, зокрема освіту. Нам дуже потрібні професіонали. Це перший проект, але їх буде більше й більше». Варто відзначити, що це не перший приклад партнерства між Києво-Могилянською академією та компанією «САН Інтербрю Україна», в портфелі пивних брендів якої є і національна торгова марка «Чернігівське». Нещодавно компанія була серед тих, хто підтримав відкриття нового Інтернет-центру. Така соціальна кооперація бізнесу та освіти має стати доброю традицією в українському суспільстві, оскільки це апіорі є безпрограшна гра для всіх.

Приємно відзначити, що на прес-конференції слово «професіоналізм» звучало часто з вуст усіх присутніх. Треба усвідомлювати, що професіоналізм культивується, акумулюється та пропагується лише за певних «кліматичних» умов. Скажімо, відсоток тих випускників спеціальності «філософія» або ж «історія», які твер-

до прагнуть стати справжніми професіоналами своєї справи, далекий від оптимального. І, як наслідок, рекламні агентства не знають браку промоутерів та проджект-менеджерів з освітою культуролога, історика або ж політолога.

Києво-Могилянська академія, за словами В'ячеслава Брюховецького, не лише дбає про якість та рівень своїх освітніх послуг, для неї важливим є те, як складеться професійний шлях її вихованців. У цьому напрямі важливо розробляти спеціальні програми, дати можливість молодим людям відчувати, що вони отримали не просто диплом, вони отримали професію, тобто реальні, а не абстрактні шанси стабільного та перспективного майбутнього. Життя молодого вченого в Західній

Європі та в Україні різко відрізняється. На Заході молодий науковець має високий і професійний, і матеріальний статус, що дає йому можливість повністю реалізувати себе, на Україні ж фінансовий вакуум у науці поглинає всі великі ідеї та задуми. Як наслідок, професійні трансформації з еколога на бухгалтера стають, на превеликий жаль, звичними.

На загальноосвітньому рівні досягнення національної науки вимірюють часто кількістю, якістю та досягненнями національних наукових шкіл. У яких наукових галузях Україна має свої національні школи? Чи зберегла вона ті, які сформувалися, зокрема, у сфері природничих та фізико-математичних наук, ще за радянських часів? Стипендійний фонд у рамках проекту якраз і передбачає підтримку викладача-науковця факультету природничих наук.

Чи матиме Україна власні національні, але при цьому відомі в Європі та світі школи історичної, політичної, лінгвістичної науки тощо? Чи будуть у Європі посилатися на українських професіоналів? Ці питання в жодному разі не мають стати риторичними. Варто чітко усвідомити, що справжня, матеріальна європейська інтеграція неможлива без інтеграції інтелектуальної.

Програма «Обирай серцем» є не лише внеском у почесну, гуманну справу підтримки молодих талантів. Цей проект публічно демонструє чітке усвідомлення проблеми девальвації престижу та професіоналізму в комерційно нерентабельних сферах діяльності, проблеми браку сприятливих умов для формування цілих генерацій фахівців, без яких ані розбудова конкурентоспроможної економіки, ані розвій громадянського суспільства не мисляться як такі. Діаметрально протилежним процесом девальвації є процес ревальвації. Ревальвації, очевидно, може потребувати в Україні не лише гривня.

Жанна Безп'ятчук,
студентка НаУКМА

Наші професори

Володимир Панченко – професор Національного університету «Києво-Могилянська академія», людина, яка все своє життя присвятила літературним колізіям і баталіям, вивченню української літератури у проекції на європейський тип мислення і світосприйняття ХХІ століття. Літературознавець досліджує модерну українську літературу у трьох вимірах – історичному, власне літературознавчому в типологічних і генетичних зв'язках із європейськими візіями та в контексті українського суспільства.

Його праці – це завжди чіткі історичні структури, блискуче демарко-

можна віднести ці рядки і до неоромантика в літературі і просто романтика в житті Володимира Панченка, його «шляху безумної подорожі» в об'рях літературних аберацій про і довкола літературознавства. В ейдосі його життя перебуває витонченість, аристократизм духу, духовний стоїцизм, шось трохи фаустівське, трохи донкіхотівське, трохи журденівське, трохи... І неймовірно багато свого, самобутнього, «мускулястого», свіжого, такого, що вривається у твоє життя, розбиваючи шибки на друзки.

Перебуваючи на літературно-політичному обрії Володимира Вин-

ної консолідації, катастрофу політичного протиборства пережив на початку ХХ століття і Володимир Винниченко, не зумівши втілити свої ідеї-візії у життя. Він виділив у своїй політичній

«Магічний кристал» Володимира Панченка

вані в українському літературному дискурсі. І дійсно, будь-яка книжка Володимира Панченка («Капрійські сюжети», «Магічний кристал» чи «Володимир Винниченко: парадокси долі і творчості») – це вже твір мистецтва (Володимир Панченко – член Національної спілки письменників України), який має свої надбудови, свої виміри, свою біографію.

Що найважливіше – принцип історичної об'єктивності. Його монографії – це погляд зсередини проблеми, це квінтесенція у глибину, це спроба реконструкції загальноприйнятого. Проте це не претензійна спроба зламати історичні стереотипи, це, скоріше, проекція внутрішнього світобачення проблеми, людини, історії, дискурсу.

У статті про Григора Тютюнника «Чи легко бути «живописцем правди»?» професор Панченко зазначає: «У них свій фронт, у цих маленьких Тютюнникових правдборців і добротворців. У нелюдських обставинах вони захищають людяність і справедливість, захищають відчайдушно, по-максималістськи! Атмосфера морального максималізму взагалі є для творів Тютюнника визначальною, лінія протистоянь тут гостра, як лезо. І це при тому, що улюблені його герої – тихі й не дуже практичні сільські праведники, «диваки», які, власне, і є альтернативою тим, хто перебуває «по той бік добра», передусім – усяким чинушам «із портфелями» і «прагматикам», які вміють жити... Моральний максималізм має жорсткі критерії, йому, загалом, важко даються відтінки, життєва діалектика, — але хто сказав, що художник має бути схожий на безпристрасну Феміду із зав'язаними очима?».

Напевно, без вагань і сум'яття

ниченка, Володимир Панченко став лицарем українського літературознавства нової епохи, який не піддає сумніву створене раніше (на противагу більшості постмодерних дослідників-літературознавців!), але професіоналізмом, сумлінною працею, літературним схимництвом намагається побудувати новий метафізичний концепт у топосі української літературної історії. На його орбітах і спогади про Олеса Гончара, про Юрія Шевельова, Миколу Вінграновського. І ці моменти є пасторальними контраверсіями сучасному бурхливому вирів літератури-маскультури. «Чесність із собою» – це той словообраз, який може визначити життєву позицію Володимира Панченка на теренах літературознавства. Він «живописець правди»...

У своїй докторській дисертації В. Панченко написав, що «мелодрама, як відомо, відзначається перебільшеною емоційністю, гострою інтригою, тенденційною моралізацією. Установка на яскраву видовищность, використання з цією метою складних декорацій і сценічних ефектів мали на меті сильний емоційний вплив на глядача (читача). Розчулення, обурення, жалість, гнів – усе це важливі складники того емоційного потрясіння, на яке була розрахована мелодрама». Мелодрама життя самого Панченка – це сторінки чіткі і світлі, сповнені життєвого оптимізму. Так, тут є і розчулення, обурення, гнів – усі складники того емоційного потрясіння, яке можна отримати від літературного саява.

На початку дев'яностих Володимир Панченко змінив перо письменника і літературознавця на політичну рапіру. А література й політика на початку дев'яностих – жертви кризи історії та історичної свідомості. Кризу політич-

У гуманітарну ауру Могилянки чотири роки тому Володимир Євгенович Панченко приніс свій ритм, свої барви. Наукову діяльність розпочав на кафедрі філології. А через рік він обійняв посаду віце-президента з навчальної роботи. З першого вересня цього року Володимир Панченко обіймає посаду віце-президента з навчально-наукових студій.

біографії «три найважливіших епізоди, які карколомно поєднали в собі апогейні віхи Української революції з особистими катастрофами.

«Про кого скрізь ідуть розмови, як тільки річ торкається літератури? Про Винниченка. Кого купують? Знов Винниченка», — писав М. Коцюбинський в одному з листів. «І відкіля ти взявся у нас такий? — хочеться... запитати д. Винниченка». Іван Франко з перших літературних спалахів, які зчинив Винниченко, розгледів небуденність його таланту... А чи змогли ми сьогодні розгледіти Володимира Панченка та його художній світ у проекції на ХХІ століття? Чи випадковим було те, що науковець обрав своїм літературним візаві, а також об'єктом свого літературного позачасового діалогу Володимира Винниченка? Чому В. Панченко вирішує зайнятися українською літературою саме у світлі Юрія Яновського, Григора Тютюнника, а не когось іншого? І хоча перебувають ці люди в різних епохах, на відстані сотень тисяч світлових років, проте Свіість, Чесність і Правда поєднали їх у літературному часі-вимірі назавжди.

Дмитро Дроздовський,
студент НаУКМА

Презентація

5 вересня 2005 року в стінах Національного університету «Києво-Могилянська академія» відбулася презентація книги «Смерть Землі. Голодомор в Україні 1932–1933 років», виданої за редакцією італійських учених Габріеле Де Розі та Франческа Ломастро. Ця інтернаціональна праця вміщує матеріали Міжнародної конференції про трагедію Голодомору 1932–1933 років в Україні, що проходила в Інституті досліджень історії суспільства та релігії м. Віченца (Італія) 16–18 жовтня 2003 року. Презентація відбулася за підтримки Італійського інституту культури в Україні, Національного університету «Києво-Могилянська академія», Національної академії наук України. 3-поміж сотень і сотень по-

розповів про діяльність інституту.

Редакторами книги «Смерть Землі. Голодомор в Україні 1932–1933 років» є президент Інституту Габріель Де Роза та його науковий співробітник і президент українсько-італійської асоціації «Міст» Франческа Ломастро. Інститут виступає за активізацію наукового, інтелектуального співробітництва між італійськими та українськими вченими, на презентації прозвучало, що віднині ця наукова інституція готова взяти на себе роль «мосту» між інтелектуальними елітами двох країн. В інституті працюють люди, які не байдужі до України та її проблем; скажімо, одна з редакторок презентованої книги Франческа Ломастро бере участь в організації оздо-

ня. Такі ж проекти, як презентована в стінах Києво-Могилянської академії книга, є поважними внесками в справу реанімації гідності та самоповаги.

Юрій Мицик зробив акцент на вельми важливому аспекті психологічної специфіки процесу дослідження Голодомору. Робота історика з такими матеріалами порівняно з іншими напрямками досліджень – це так само особливо складно, як і, скажімо, робота нейрохірурга порівняно з іншими медичними спеціальностями.

У своїх доповідях українці часто згадували про Дж. Мейса, відомого американського дослідника Голодомору в Україні, який багато років жив і працював в Україні, зокрема і в Могилянці, який відкривав перед європейцями та американцями все жахіття масового винищення українців у

Італійське визнання української трагедії

Італійські вчені вводять Голодомор в Україні 1932–1933 років в загальноєвропейський історичний дискурс

важних наукових фоліантів про велику трагедію української нації ця книга помітно вирізняється і своєю італійською пропискою, і своїми ідейними та історичними акцентами. Про унікальність видання, його ідейне наповнення та потребу інкорпорації трагічної сторінки національної історії України в загальноєвропейський історичний дискурс на презентації книги говорили італійські та українські вчені.

«Чи не парадоксально, що презентується книжка про Голодомор, написана не українцями, а італійцями», – такими словами відкрив презентацію Президент Києво-Могилянської академії В'ячеслав Брюховецький. Однак у своїх виступах італійські вчені швидко й аргументовано розвіяли що аuru парадоксальності. Чому Італія? Чому Голодомор? Чому Смерть землі? Вони дали свої відповіді на ці запитання. У виступах практично всіх присутніх на презентації італійців лейтмотивом прозвучало кілька думок. Перш за все, європейські історики робили акцент на тому, що історія України так само, як історія, скажімо, Польщі та Румунії, є частиною історії Європи, а отже, українська трагедія є частиною європейської історії. По-друге, Голодомор як форма геноциду великої європейської нації був навіть не те, що викреслений, він був просто не вписаний в історичну пам'ять Європи та світу. Смерть єврейської дитини в гетто та смерть української дитини в селі від голоду – чи можна їх ставити на ваги, чи можна не відчувати різочой, моторошною аналогії?! Італійський історик, професор Неаполітанського Університету «Федеріко II» Андреа Граціозі в своїй доповіді навів такий факт: із відкриттям архівів після розпаду СРСР вдалося віднайти такі дані перепису населення, за якими до Голодомору кількість українців у Радянському Союзі майже дорівнювала кількості росіян.

Джорджіо Кракко, директор Інституту соціальних досліджень історії суспільства та релігії в місті Віченца,

ровчих поїздок українських дітей, які постраждали від Чорнобиля, до Італії.

Виступ Франчески Ломастро на презентації був емоційно виразним, обрамленим далекими від наукової безпристрасності та стриманості інтонаціями. Італійська дослідниця згадувала, як проходила Міжнародна конференція про трагедію Голодомору 1932–1933 років в Україні на італійській землі. Вона говорила про моральне піднесення, про людське співпереживання, яке створювало неповторну ауру: «Як таке могло трапитися в самому серці Європи, і вона ніяк не зреагувала?» – ось те питання, яке ставить перед собою італійські вчені, ось те питання, яке давно вже стоїть перед українськими істориками.

З українського боку на презентації виступили професор Національної академії наук України Станіслав Кульчицький, професор кафедри історії НАУКМА Юрій Мицик, керівник Центру історичної політології Інституту політичних і етнонаціональних досліджень НАН України Юрій Шаповал, народний депутат, професор парламентської асоціації «Україна – Італія» Ігор Остап, головний редактор газети «День» Лариса Івшина. Ю. Шаповал та І. Остап говорили про проблему офіційного, юридичного визнання Голодомору в Україні геноцидом української нації. Два роки тому, в сімдесяту річницю трагедії, ми мали факт такого визнання Верховною Радою України, а ось ООН обмежилася декларацією, де мстилися загальні реляції. Не в останню чергу через дипломатичну позицію Росії визнання планомірного винищення етнокультурної, суспільної, економічної основи українського соціуму – українських заможних селян – за наслідками та методами не лише класоцидом, а й геноцидом української нації відкладається на майбутнє. За три роки ми матимемо ще одну сумну ювілейну річницю – 75 років трагедії, хочеться сподіватися, що справа її світового визнання знайде своє логічне завершен-

ня. Професор Мейс залишив по собі потужні наукові доробки, в один ряд з якими стає і видана італійцями книга про Голодомор в Україні.

Також окремо хотілося б відзначити доповідь Оксани Пахльовської, наукового співробітника Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, завідувача кафедри україністики Римського університету «Ла Сап'єнца». Називаючи українське суспільство постгеноцидним, Оксана Пахльовська розглядає феномен «некерованої історії», прикладом якої є український Голодомор. Українська нація здатна опанувати це явище свого історичного буття, на думку Оксани Пахльовської, лише за умови, що трагедію буде не лише визнано – буде персоналізовано вину за неї, тому моральним обов'язком Росії як правонаступниці СРСР є вибачитися перед українською нацією. Дослідниця наголосила, що європейська інтеграція України починається з її інтелектуальної інтеграції в Європу.

Хотілося б, аби примірники книги «Смерть землі. Голодомор в Україні 1932–1933 років» потрапили на полиці студентських бібліотек та в бази Інтернет-ресурсів, оскільки ця праця не лише допомагає науково досягнути події в Україні 1932–1933 років, не лише відшукати істину – вона змушує по-новому осмислити феномен співпричетності до трагедії іншого, феномен співчуття та співпереживання як на індивідуальному, так і на колективному, національному, цивілізаційному рівнях. Принагідно пригадується назва відомого роману Хемінгуея «За ким дзвін?». Не питай – «За ким дзвін?», не питай – «Якого національного походження ти, за ким дзвін?». Цей дзвін завжди за тобою, бо він за людиною, бо він за трагедією європейської нації, бо він по смерті землі, землі не чиєїсь, а нашої, землі єдиної.

Безп'ятчук Жанна,
студентка НАУКМА

Події

24 серпня в 14-ту річницю Дня незалежності України (і перший рік її справжньої незалежності!) в Музеї книги та книгодрукарства, що на території Лаври, відбулося вручення єдинопредставленої в Україні Міжнародної літературної премії імені Олени Теліги, видатної української поетки, громадської діячки.

Цьогорічним лауреатом премії, за поданням Національного університету «Києво-Могилянська академія», стала Оксана Пахльовська, письменниця, літературознавець, доктор філологічних наук, науковий співробітник Інституту літератури НАН України, професор Римського університету «Ла Сап'єнца».

Оксана Пахльовська отримала премію за фундаментальне видання «Українська літературна цивілізація» італійською мовою. Та чи тільки ця

«Моя душа в червоній амазонці», або помаранчевий вітер на тлі чуми

праця привела її до такої почесної нагороди? Чому саме Оксана Пахльовська здобула премію Олени Теліги цього року?

Лауреатами на сьогодні найпрестижнішої в Україні премії в різні роки ставали Ліна Костенко, Михайлина Коцюбинська, Ніна Марченко, Лариса Крушельницька. Ці особистості силою свого інтелекту та духу перебувають у близькому вимірі з Оленою Телігою, яка в історичну безвихідь повстала проти «чорного вітру» нацистської Німеччини та радянського тоталітаризму.

Олена Теліга народилася в Росії, виросла між двома світовими війнами та виховувалася на традиції учасників української визвольної війни 1917 – 1921 років, більшість яких після національної катастрофи опинилося в еміграції в Західній Європі. Ця героїчна жінка прийшла у світ українських націоналістів, де творився новий образ Духовності України. Їй, як свого часу і Лесі Українці, був близький не образ «переможця-тріумфатора», а образ борця, за який вона стає до екзистенційної боротьби. «Коли ми, поети, пишемо про відвагу, твердість, шляхетність посвяти й цими творами запалюємо та шлемо на небезпеку інших, то як можемо ми самі цього не робити?» — під час війни писала О.Теліга.— «Справжня поезія — це не видумана комбінація, це вплив душі. Як же ж чутимусь я, коли піду проти своєї поезії? Коли я загину, то знатиму й іншим покажу, що жила так, як хотіла й як повинна була жити, коли ж сидіти в безпечній заплілі — це вже буде зрада мене самої!»

Друга світова війна стала для Олени Теліги моментом екзистенційного вибору... Aut-Aut... Або-Або... Про такий вибір, за С. К'єркегором, часто згадує й Оксана Пахльовська у своїх студіях. Чи випадковим є такий збіг? Для О. Пахльовської момент

екзистенційного вибору настає в наукових дослідженнях, в яких вона робить свідомий і мужній вибір на користь кафедри українстики Римського університету «Ла Сап'єнца», що відчинила вікно для України в європейській дискурсі ХХІ століття.

Оксана Пахльовська — науковець із психологічно тонким, загостреним до екзистенційної межі світовідчуттям, який об'єктивує світ відповідно до своєї життєвої еґо-позиції, оскільки саме знання — в середині її психологічних лабіринтів, у глибинах свідомості й підсвідомості. Така екзистенційна позиція обумовлена насамперед відчуттям величезної внутрішньої свободи. Таку ж практику свободи розглядають і як найвище призначення людини...

Після арешту редакції «Українського слова» О. Теліга не брала до уваги постанов німецької влади,

ігнорувала вказівки німців зухвало і принципово. На що вона сподівалася? У приватній розмові з М. Михайличем Теліга підкреслила: «Ще раз із Києва на еміграцію не поїду! Не можу...» Це був її свідомий вибір, це був її шлях, який вона гідно пройшла до останнього подиху. Олена пішла на стовідсоткову загибель... Aut-aut... Або-або...

Лауреатка Міжнародної премії Олени Теліги Михайлина Коцюбинська у своїх «Роздумах про епістолярну творчість» сказала про це так: «Із нещодавно опублікованих епістолярних скарбів яскравим прикладом «творення себе» можуть бути листи Олени Теліги до Наталі Лівницької-Холодної у вищезгаданому зібранні листів українських діячів з американських архівів». Михайлина Коцюбинська підкреслює: «Образ Олени Теліги, її громадянська позиція, її поезія, така жіноча попри всю твердість і несентиментальність, вабили мене відтоді, як я вперше почула її ім'я, як її образ увійшов у наше життя...»

...У лютому 1942 року в Києві спочила без труни, без хреста й напису в холодних обіймах братської могили Бабиного Яру Олена Теліга, молода вродлива жінка, талановита поетеса, видатна громадська діячка й публіцистка... Маючи можливість урятувати своє життя, вона свідомо пішла назустріч смерті, добровільно вибрала шлях на Голгофу...

За С. К'єркегором, екзистенція — це те «внутрішнє», що постійно переходить у зовнішнє, предметне буття. Позаяк предметне буття виражає собою «несправжнє існування» людини, знайдення екзистенції передбачає вирішальний вибір, за допомогою якого людина переходить від споглядально-почуттєвого способу буття, детермінованого зовнішніми чинниками середовища, до «самого себе», єдиного й неповторного. Страх,

за К'єркегором, — це можливість свободи. Той, хто виховується страхом, — каже К'єркегор, — виховується можливістью згідно зі своєю безколичністю. І тільки смерть без страху — це відповідальна вічність! Із цієї вічності дивиться на нас сьогодні Олена Теліга...

Оксана Пахльовська, за філософією С.К'єркегора, відчуває відповідальність за своє Слово-Логос, а, відповідно, має свободу, є самістю. Вона бачить проблему завжди зсередини, тобто онтологію проблеми. А це у свою чергу унеможливує

патетику, штучний пафос і «зайвий» оптимізм, які є сьогодні в ХХІ столітті наслідком знищення генетичних кодів, нейтралізації біохімії свідомості українця, нагромадження вірусів-паразитів у своєму тілі, які нищать душу. «Словом, відомий віз так колесом і застряг у євразійському болоті». Підсумовуючи, Оксана Пахльовська сказала: «Європейський час — це час, спрямований у майбутнє». Ми же натомість тринадцять років борсалися в тінях обернених перспектив, не маючи ані перспективи, ані хронотопу, ані історії...

Творчий вимір Оксани Пахльовської відбиває екзистенційну сутність виміру Олени Теліги. Це поборний світ проти недосконалого пристосування і блязнірства. Вона не розмірковує, а бачить і прогнозує. Не всі здатні на таке, та й, що ще гірше, не всі здатні почути цей голос. Перед тим, як Данте мав увійти до емпірею, Вергілій наказав, щоб той промив очі (після прогулянки колами Пекла).

На жаль, тисячі й досі залишаються з чорним рясном на повіках, не бачачи себе і світу, «вульгарним покручем лобогомізованого суспільства, жадібним споживачем фальшивих ідеологем, інертним транслятором енергії насилля». Свого часу це розплющення за умов тоталітарного суспільства прагнула зробити Олена Теліга... ціною свого «трагічно-оптимістичного» життя... Але «вандалізм посттоталітарного суспільства може бути якщо не припинений, то принаймні маргіналізований, якщо Україна знайде в собі сили протиставити безцеремонній свободі численних імперативів один-єдиний імператив: імператив реальної, а не ілюзорної свободи». — зазначає у ХХІ столітті Оксана Пахльовська.

Дмитро Дроздовський,
студент НаУКМА

Наші професори

Інтерв'ю з деканом факультету економічних наук, член-кореспондентом Академії технологічних наук України, доктором економічних наук, професором Юрієм Миколайовичем Бажалом продовжує проект «Декани Києво-Могилянської академії», який веде на сторінках «Академічної панорами» наш постійний автор, студент правничого факультету НаУКМА, Євген Зверев..

Юрій Миколайович Бажал народився в Одесі. Навчався в Одеському державному економічному університеті. З 1972 року переїхав до Києва, де став аспірантом Інституту економіки Академії наук УРСР. Все своє по-

ласка, коли було легше працювати: до «Помаранчевої революції» чи після неї? В чому плюси і мінуси старої та нової влади у цій сфері?

– Останнім часом я вже цих функцій не виконую, оскільки посада декана забирає багато часу. Що ж стосується «Помаранчевої революції», то я вважаю, що пройшло ще дуже мало часу. Те, що робить влада зараз – це «розчищення завалів». Поки не видно, щоб «дійшли руки» до стратегічних питань. Якщо говорити про колишню владу, то вона унаслідувала багато чого з радянських часів. Все робилося за принципом: «Головне прокукурікати, а там хай і не світає!» – говорились правильні слова, але дії не завжди були правильними. Робилося

підписом. Зараз існує великий попит на дипломи, а не на знання. Я жодного разу не бачив мітингу з вимогами сучасних знань. У Києво-Могилянській академії ми намагаємося підтримувати високий статус самого навчального процесу, як процесу отримання знань. Це виявилось перевагою факультету економічних наук і на ринку праці, і на ринку абітурієнтів. Ті з них, хто хоче отримати знання, йдуть на наш факультет. Але сьогодні наш імідж почав працювати проти нас. Високий попит на випускників призвів до того, що, вже починаючи з третього-четвертого року навчання, фірми з серйозними грошима беруть наших студентів на роботу, і вони перестають наполегливо вчитися. Я вважаю, що це їхня стратегічна помилка. Вони це зрозуміють років через 10.

«Наука має органічно поєднуватись із навчальним процесом»

дальше трудове життя він продовжував пов'язувати з Академією наук. Працював він і в інших закладах, зокрема в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, Національній Академії Управління. В Могилянці Юрій Миколайович почав викладати з 1994 року. Факультет економічних наук очолює з 2000 року.

– Ви – відомий в Україні вчений-економіст. Ви працювали в багатьох престижних закладах. Чому Ви зупинили свій вибір на Києво-Могилянській академії? Як це сталося?

– У вищих навчальних закладах, зокрема в Київському національному університеті ім. Т. Г. Шевченка, я працював за сумісництвом. Так само за сумісництвом працював я і в Могилянці з 1994 року. Коли ж звільнилося місце декана, мене запросили на цю посаду. Я погодився. Було цікаво спробувати себе в новій іпостасі – не тільки «візитуючого професора», а як організатора економічної освіти. Я вважаю, що найбільшою корисністю вченого є функція передачі знань молоді. Протягом свого наукового життя вчений накопичує знання, але що далі? Попиту на економічну науку в Україні де-факто майже немає. Освіта – це та сфера, де попит існує. Раніше я вважав, що академічна наука піде в університети, а роль Академії наук буде падати. В ідеалі наука має органічно поєднуватись із навчальним процесом. Європа поставила це собі за мету. Цю ж ідею ми намагаємося впроваджувати в Києво-Могилянській академії.

– Ви були позаштатним консультантом комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти, входили до складу розробників аналітичних матеріалів до щорічних послань Президента України до Верховної Ради України. Скажіть, будь-

багато пропозицій, було багато ідей, які знайшли своє втілення в документах. Доклався до них багато в чому і я. Але реально на перспективу нічого не робилося. Не було роботи на результат. Нова влада має звертати більше уваги на втілення ідей в реальних кроках.

– Ви працюєте у сфері економічної освіти вже дуже давно. Які проблеми Ви бачите зараз у цій галузі та як їх можна подолати? Чим факультет економічних наук Могилянки відрізняється від своїх конкурентів?

– Тут ситуація схожа. Багато уваги приділяється не освіті, а явищам навколо освіти. У термінах освітнього менеджменту, я вважаю, що освіта – це передача знань. Центральний пункт освіти – це проблема наявності знань, які потім будуть передаватись студентам. Головним банком знань є викладач. Знаннями він має оволодіти сам, а потім передавати їх. Для того, щоб відбувся цей процес, треба, щоб було що передавати. Не менш важливими є і технології освіти. У нас мало приділяється уваги процесу накопичення знань. Не розвиваються ресурси професорів, викладачів. Для цього потрібен час. Викладач – це людина, яка присвячує отриманню і передачі знань все своє життя. Цей процес займає десятки років. У нас, на жаль, якісного відтворення цього ресурсу освіти не відбувається. Мало хто з випускників хоче йти на цю роботу. Та і доступ до сучасних знань зараз в Україні обмежений. Я вважаю, що проблеми вступу до ВНЗ, системи оцінювання не є сьогодні головними, хоча вони є важливими. Основне, для чого вступає людина до вищого навчального закладу, – це отримати знання. А у нас в Україні зараз метою вступу і подальшого навчання у вищій школі є отримання диплому чи іншого ламінованого папірця з печаткою і

Цінність університетського навчання саме як процесу навчання мало хто з українських студентів розуміє. Це дивно. В Європі та Америці цього немає. Ще нашою перевагою вважаю те, що на факультеті вдалося сформувати дуже сильне викладацьке ядро. Ми – невеликий університет, тому всі наші топ-професори вчать усіх студентів. У великих університетах до топ-професора можеш і не потрапити.

– У розділі «Хобі» Вашої особистої сторінки в Інтернет написано: «Розумні книги з філософії та історії». Що саме Ви любите читати?

– Зараз у мене мало часу, щоб читати непрофесійне. Професія для мене як хобі. Ці тексти я використовую. Шукаю в них нові ідеї, які мені можуть допомогти. Час від часу читаю те, чим у даний момент захоплюється всі, щоб мати про це уяву, скласти свою особисту думку. Те ж саме можу сказати про кіно. Крім того, як декан, я зобов'язаний бути присутнім у інформаційному полі, в якому перебувають студенти. Сьогодні в культурологічних процесах зберігається багато з того, що з'явилося в часи мого студентства, коли відбувалася культурологічна революція. Зараз продовжується еволюція цього формату. З того часу збереглося багато. Деякі з моїх улюблених пісень і досі крутять у трапезній «Академія», де я інколи обідаю. Слухаю їх та думаю – «А скільки мені років?».

З Юрієм Миколайовичем можна цікаво спілкуватися довіго. Спілкування з ним легке і приємне. Видно, що людина любить свою роботу, знає багато. Відчуваєш радість за своїх колег-економістів, яким так пощастило з їх «головним пастирем». Недаремно ж на них такий попит!

Враження

Місяць в Оксфорді – це подія, яка не може не викликати емоцій, роздумів, ідей, планів та проектів. Особливо приємно було відвідати Оксфорд після Помаранчевої революції, коли Україна вже не асоціюється лише з Чорнобилем і корупцією. Насамперед, емоції.

Невеличке місто (130 тис.), понад 30 тис. його мешканців – студенти Оксфордського та Бруклінського університетів в Оксфорді. Місто туристів, яких тут більше, аніж оксфордців. Тут

навіть є «бездомні» туристи. Випадково почула розмову двох бездомних, які сиділи на лавочці і мило спілкувалися: «Are you an Oxfordeer or a visitor? – A visitor». Приїхавши в Оксфорд, туристи також змінюються. Це дуже старе і мудре університетське місто, своєю величністю і мудрістю, багатотисячовою красою впливає на всіх. Традиції, які спочатку трохи дратують, потім починаєш сприймати як надзвичайно логічні. З ними легше жити, вони переврені і відшліфовані віками.

Оксфордський університет – найдревніший у світі – залишається найзагадковішим і найнезалежнішим протягом майже десяти століть. Його близько сорока коледжів (у середньому по 400 студентів) – кожен з яких є університетом в університеті – це кілька десятків років тому взагалі не мали якогось центрального бюрократичного органу – адміністрації університету. Не було навіть будинку адміністрації. Зараз бюрократія розростається, але коледжі і далі відстоюють свою незалежність. Віддавши університетові частину повноважень, коледжі не хочуть віддати головного – фінансування, набору, tutorials. У цій незалежності коледжів в Оксфорді його основна відмінність від Кембріджу. Коледжі різні за кількістю студентів бакалаврату і магістеріуму, за кількістю професорів. Професори тут у найкращому варіанті є і працівниками коледжу (fellows), і водночас працівниками університету (postholders). Серед працівників коледжу, таким чином, по 1–3 професори з різних галузей. Так, у Queen's College, де я була academic visitor, всього два професори права, а факультет права в цілому в межах університету – це десь до 60 професорів. Однак факультет права в цілому збирається вкрай рідко, частіше збираються кафедри (chairs). Кафедра міжнародного права дуже по-

тужна в Оксфорді, очолювана Chichele Professor (іменним професором) Воном Лоу (Vaughan Lowe), наступником всесвітньо відомого міжнародника Яна Браунлі. Я мала честь зустрітись з професором Лоу, і з іншими професорами міжнародного права – С. Телмоном, Д. Саруші, Д. Аканде, Е. Шаковом. Ці зустрічі викликали багато ідей, зокрема, хотілося б організувати в нас на факультеті магістерську програму з міжнародного захисту прав людини, літню школу з цього аспекту і багато іншого.

Навчальний процес, на перший погляд, дуже складний. Лекції тут читаються в межах університету для студентів усіх коледжів, а це досить велика кількість, часом до 200 студентів на лекції. Відвідуванням лекцій студентами професори тут, як і в нас, часто не задоволені. Найважливіши-

ОКСФОРДСЬКІ РЕФЛЕКСІЇ

ми як викладачі, так і студенти вважають індивідуальні заняття (tutorials) раз на тиждень по 2–4 студенти в одного професора. Tutorials відбуваються в офісах викладачів, і без офісу уявити собі професора просто неможливо, адже як можна без професорської бібліотеки працювати зі студентами. Іменні професори мають і секретаря, який допомагає їм у роботі. Головна цінність Оксфорду – це і студенти, і професори, які вчать майбутніх нобелівських лауреатів (серед оксфордських випускників 47 нобелівських лауреатів). Поки такі умови (професорські офіси з власними бібліотеками) не буде створено для професорів в українських університетах, ми не вийдемо на рівень провідних університетів світу при наймудріших і найпрацьовитіших дітях.

Оксфорд, без сумніву, має потужний веб-сервер і надає доступ до найкращих правових баз даних: QuickLaw, Lexis, HeinOnline тощо. Отримати паролі до цих баз даних для наших професорів та студентів вкрай важливо.

SENIOR COMMON ROOM – це словосполучення було для мене єдиним незрозумілим у запрошенні на стажування до Оксфорду. Відразу після приїзду мені вручили ключ і провели до старовинної зали, де є найсвіжіша преса, кава і чай у будь-який час. Тут збираються професори після спільного щоденного обіду у великій залі (всі професори і студенти обідають у мантіях, починають і закінчують обід молитвою) і за кавою ведуть розмови про академічне життя, події в університеті та світі, професійні розмови і розмови взагалі про все. Під час такого спілкування народжуються ідеї і виявляється отой корпоративний дух, про який ми так багато говоримо в нашій академії. Для створення такої корпорації, окрім бажання, потрібно забезпечити належні умови. За місяць мого перебування в Оксфорді, окрім щоденних звичайних обідів, були обіди на честь всесвітньо відомого психіатра Олівера Сакса,

який отримав почесний ступінь доктора Оксфордського університету в 2005 році разом із сімома іншими відомими науковцями, чий імена буде вписано в книгу почесних докторів; прощальний обід на честь професора хімії, який отримав кафедру в Единбурзькому університеті; обід на честь виходу на пенсію шеф-кухара ідальні академії (його меню я можу показати, якщо хтось зацікавиться).

Керівник коледжу (у Queen's це provost), всі професори, студенти, співробітники, портье (porter), дворецький (butler), шеф-кухар і всі кухарі – це велика родина, яка робить Queen's тим, чим він є. І так у всіх 40 коледжах Оксфорду, які всі разом і є Оксфордським університетом. Більшість професорів їздять до коледжу на велосипедах, оскільки при частих заторах на дорогах і браку місць для паркування це значно спрощує життя. Студенти живуть у самому коледжі, тут на травищі у дво-

риках коледжу грають у крокет, співають у церковному хорі (кожен коледж має свою церкву (chapel) і почуваються як вдома, що допомагає переносити великі навантаження.

Попри все це в Queen's йшли іспити. Студенти писали іспитові роботи (усі іспити тут письмові), а викладачі їх перевіряли. На іспит студенти ходять у мантіях з квіткою у верхній петлиці, колір якої залежить від того, чи це перший іспит, чи останній, чи проміжний. Перевірка іспитових робіт – дуже тривалий процес, більше місяця. Після перевірки робіт йде обговорення результатів, і якщо бал за іспит більш як на 3 бали відрізняється від середнього балу за іспити студента, має місце процес подвійної перевірки.

Культура – ця тема, як не дивно, для мене найболючіша. Саме за рівнем культури ми найбільше відстаємо від Оксфорду, як і в цілому Україна відстає від Великої Британії. Я майже не бачила людей, які палять, ніде не бачила жодного недопалку, довкола чула тільки Sorry та Thank you, бачила тільки усміхнені обличчя, справжні, не фальшиві усмішки, а тому у відповідь природно хотілось усміхатись. Як тільки переступила поріг літака «Українських авіаліній», відчулась різка відмінність. На щастя, перед посадкою в літак зустріла студентку «Кієво-Могилянської академії», еколога, яка поверталась з конференції з Оксфорду, яка також була дуже щасливою (і це після терористичних актів 7 липня). Істина дуже проста – якщо ми хочемо бути європейцями, ми повинні почуватись безпечно і щасливо.

Мирослава Антонович,
докторантка,
доцент НАУКМА

Практика

Археологія в європейських університетах – це класична освітня дисципліна. В Україні ж, на відміну від розвинених держав Європи, ще донедавна не було власної школи, яка би готувала магістрів археології та давньої історії... Лише п'ять років тому вперше в Україні, в Києво-Могилянській Академії, з ініціативи відомого археолога, доктора історичних наук, професора Леоніда Залізняка було відкрито магістерську програму «Археологія та давня історія України», яка стала плацдармом для нової генерації українських археологів.

Значну частину українських археологів становлять вихідці саме з нашої програми, чим ми дуже пишаємося. Ми сконцентрували на магістерській програмі потужний науково-педагогічний потенціал. У нас викладає сім докторів наук, десять кандидатів. Такої концентрації знаних археологів немає в жодному університеті України.

Однак відкриття програми було б неможливим без сучасного підходу нашого університету до навчального процесу. Традиційно в пострадянській Україні університети дуже консервативні, і потрапити туди читати курс

практиці, яка вивчає проблему неолітичної революції, що є однією з ключових для первісної археології Європи. Досліджуємо стоянки першої міграційної хвилі неолітичної людності, що пройшла по нашій території 6300 років до н. е. Рухалася вона з балкано-дунайського регіону, сягнула Подністров'я, Побужжя, де і почала формуватися перша неолітична культура в Україні, яка називалася бугодністровською. Ці важливі події, що відкрили хід неолітичної революції в Україні, ми і засвідчуємо, копаючи четвертий рік стоянку Добрянка на річці Тікич, у басейні Південного Бугу. Ми не просто досліджуємо наукову проблему, а паралельно з прове-

Археологічний експеримент у НаУКМА

– Леоніде Львовичу, що Вас покликало п'ять років тому створити та очолити магістерську програму «Археологія та давня історія України» в Києво-Могилянській Академії?

– Насамперед, хочу сказати, Україна – одна з найбагатших країн Європи на археологічні пам'ятки, тому сидіти, нічого не роблячи, не є виходом із ситуації. У нас археологів зі ступенями всього близько двох сотень, що надзвичайно мало. Наприклад, у Франції, Англії, Німеччині археологів тисячі. У Польщі є дві тисячі археологів. Хоча археологія Польщі набагато бідніша за українську, в наших сусідів фахових археологів вдесятеро більше. Отже, в Україні мало спеціалістів, і від цього страждає справа. Природа не терпить порожнечі: якщо не вистачає «білих» академічних археологів, то їм на зміну приходять так звані «чорні» археологи, які копають кар'єрним способом археологічні пам'ятки з метою добування красивих дорогих речей, знищуючи при цьому їх культурно-історичну цінність. Тому однією з причин, чому в Могилянці з'явилася магістерська програма «Археологія та давня історія», – нагальна потреба готувати молодих спеціалістів.

Хочу наголосити на ефективності нашої програми. Варто зауважити, що дві третини випускників, а було випущено близько сорока магістрів, стали фаховими археологами. Вони працюють в Інституті археології, науковими співробітниками в музеях, або в аспірантурі Києво-Могилянської Академії чи Інституту археології НаУКМА.

дуже важко. Могилянська Академія пішла іншим, європейським шляхом. Університет запрошує провідних археологів Інституту археології Академії наук України читати курси, готуючи собі заміну, шукаючи здібних аспірантів. Таких курсів студенти за два роки можуть прослухати аж тридцять п'ять. До останнього часу це була єдина магістерська програма з підготовки археологів. Наш приклад наслідує і Національний університет ім. Шевченка, в якому минулого року відкрили магістерську програму з археології. Однак, вони набирають лише своїх студентів, на відміну від нашої програми, яка шукає здібну молодь по усій Україні...

– А в яких наукових напрямках працює магістерська програма?

– Таких напрямків багато. Але розкопуємо ми пам'ятки двох епох – неолітичної та античного центру Херсонес Таврійський у Криму.

– Розкажіть, будь ласка, детальніше.

– У Херсонесі ми плідно співпрацюємо з американськими археологами з Інституту класичної археології при Техаському університеті в Остіні США. У нас із професором Картером, який очолює цей інститут і вже десять років копає Херсонес, є угода про дослідження Херсонеса. Ми відправляємо туди найкращих студентів, які набувають прекрасний досвід, працюючи на розкопках і навіть заробляють при цьому гроші. Хоча зупинитися на археологічній

денням археологічної практики студентів готуємо археологів, залучаючи їх до розкопок неолітичної стоянки цього регіону, до осмислення знайденого, до написання статей, тобто до наукової діяльності. Передаючи навички археологічних досліджень, вчимо студентів-бакалаврів, магістрів як проводити розкопки, ідентифікувати стародавні речі, отримувати з них інформацію. Студенти ще й набувають досвід експедиційного життя, який потребує серйозних практичних знань щодо організації наметового містечка, мешкання в наметах, готування їжі, чергування тощо.

– Леоніде Львовичу, Ви якось згадували про археологічну експедицію НаУКМА. Що це за структура?

– Археологічна експедиція Національного університету «Києво-Могилянська академія», яку я очолюю, постійно функціонує при нашій магістерській програмі. Мета її – проведення археологічних практик, наукову діяльність, написання статей, книжок тощо. Археологічна експедиція – дуже складний механізм. Окрім суто навчальних, наукових, практичних моментів, вона ставить собі за мету пошук талановитої молоді, майбутніх студентів нашої програми. Тому на нашій магістерській програмі раніше було не більше третини могилянців, а дві третини залучалися «зі сторони», з інших регіонів України. Особливо здібну молодь, яка бажає пов'язати свою долю з археологією.

Це така собі археологічна школа, в процесі проходження якої шукають студентів з інших міст для того, щоб із часом запросити їх на нашу магістерську програму. Наша програма ще є дуже молода, однак ми точно знаємо, чого хочемо, і не зупиняємося на досягнутому.

Ярина Михальюнок,
студентка ФГН

На світліні:
професори Картер та Залізняк.

Культура

390-річчя Києво-Могилянської Академії – одна з найвизначніших подій року. Головна складова її – Міжнародна наукова конференція «До джерел». До ювілею приурочено безліч цікавих подій, акцій, зустрічей, публікацій. Своєрідною кульмінацією культурної програми свята має стати козацьке свято «Покрова», яке відбудеться 15 жовтня на Контрактовій площі. Про те, яким саме буде святкування, розповідає Андрій Приходько, керівник Театрального центру НАУКМА.

Разом із «Країною мрій»

Головна ідея проведення святкування – не зробити його звичайним «концертом», коли одні виступають, а інші лише спостерігають. Хотілося б зробити його спільним дійством, учасниками якого стануть усі могилянці і гості. На зразок етнічного фестивалю «Країна мрій», музичного фольклорного дійства, святкового народного гуляння-ярмарку. Ініціатором і головним куратором цього фестивалю є Олег Скрипка, саме його запрошено до співпраці над підготовкою і проведенням ювілейного Дня народження Академії.

У кожній країні, мають бути певні опорні речі, на яких можна щось побудувати. Такою опорою є Києво-Могилянська академія і, такою опорою є Олег Скрипка і фестиваль «Країна мрій». Хотілося б, щоб ці речі зрештою поєдналися, ювілейне свято зробити разом. Бо в «Країні мрій» має бути своя академія. А Могилянка – це перша академія на теренах України, хоча про це часто забувають.

Майбутнє ювілейне святкування буде не першим випадком поєднання могилянського святкування із елементами «Країни мрій»: цього року на посвяту в студенти було запрошено фольклорний ансамбль «Божичі». Вони влаштували школу народного танцю, ідучи за тим-таки принципом спільного дійства, спільного святкування.

Цей принцип також було використано на попередній посвяті, коли почесному гостеві церемонії, тодішньому Голові Верховної Ради Володимиру Литвину, було запропоновано качнути меду, таким чином безпосередньо долучившись до самого святкування.

Саме із таких «випробуваних ходів», а також із багатьох нових знахідок буде «зіткане» дійство. Бо ж у Києво-Могилянської академії є безліч чудових оригінальних традицій святкування, починаючи від акції «Чистий Скворода» (яке вже стало «брендовим»), в якому чудово поєднуються і елемент бешкету, і філософський зміст), закінчуючи варінням тут же, на очах у людей, справжнього куліша, частуванням. Хочеться запросити також народних майстрів, малярів, музикантів із автентичними інструментами, дзвонарів.

Також це свято Покрови, свято козаків, які стояли біля витоків Києво-Могилянської Академії, що, безумовно, додає особливого колориту. Тому дійство має бути зі справжніми вершниками, з гарматами, з козачими забавами, з бойовим мистецтвом. Воно має дати смак чогось справжнього, яке дає сили, яке дає змогу знайти нові сили в собі. Тобто є в певному сенсі провокацією.

Взагалі планується зробити весь квартал навколо першого студмістечка Академії таким собі святковим коравасем, щоб воно стало центром Подолу на цей день, центром усього

Києва, щоб усі кияни відчули, що їхня Академія святкує, щоби була відчутна атмосфера XVII–XVIII століть, атмосфера тодішніх народних святкувань, щоб свято давало можливість долучитися до справжніх джерел, відчути спадковість традицій.

Лінія і колір творять Гармонію

Виставка «...наснілося...» – перша персональна виставка Ігоря Панейка в Києві. Художник мав успішні виставки в Ужгороді та легендарній львівській «Дзизі». І хоча Ігор Панейко вже багато років живе і працює в Ужгороді, сам себе він вважає справжнім галичанином, бо народився і виріс у Стрию на Галичині, навчався у Львівському інституті прикладного та декоративного мистецтва.

Картини Ігоря Панейка – це світ снів. Вони рідко веселі, часто – важкі, але їх хочеться дивитися, мандрувати Панейковими картинками з однієї на одну, часом виходячи у світ, той, якого ще досі не бачив. І поєднання барв на його картинах незвичні, не схожі у своїй природності.

Дуже цікаво про свій стан душі в творчості вимовляє сам митець: «А корабель пливе... І несе тебе тим кораблем по морю пам'яті. Аби збагнути Щось. Що? Перед тим, як прибіє до якогось Берега. Якого? Звук породжує Мелодію. Слово – Поезію. Лінія і колір творять Гармонію. І хай не завжди прийнятну й зрозумілу. І хай не для всіх...»

Виставка триватиме до 10 жовтня.

Вражаюча виставка! Дуже теплі, добрі, по-осінньому ліричні картини. Неймовірно, але саме тут я знайшла ... свій портрет ... «Киця». Один із відвідувачів помітив нашу схожість, і його підтримали.

Насправді, виставка подарувала частину чогось незбагненого, позитивно-світлого, що тримає віру, що справжнє мистецтво врятує світ. Дякую!

З повагою Міла Князька

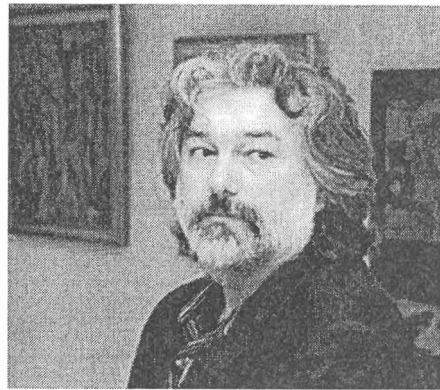
Талановито, витончено, мудро,

доречно... Вітаю.

Сергій Якутович

Це чудово! Дуже дякую за вашу творчість. А найбільше – вражають очі, в них неймовірна сила, в них – душа... Але на жаль, люди приховують душу за яскравою мозаїкою.

Слів забракло... Лишилися емоції, думки, спогади, образи... Паперовий кораблик, на скільки я розумію – символ дитинства, символ того, що всі ми – паперові кораблики, котрі плывуть за течією...

Очі. Очі дійсно вражають. У них є все – неприховане, відчайдушне. Це лякає. Відвертість завжди лякає непосвячених. Кольорова гамма кожної картини – цілий світ.

«Наснілося» – цей шедевр довго буде стояти перед моїми очима. Мабуть, це нерально передати словами. Тут є ти – і світ Панейка, в якому бачиш відображення чогось такого інтимного, що душа ще довго щемить. Коли дивишся – бачиш – відчуваєш – розумієш... То слів просто не вистачає. Лишася сам на сам із тими одкровеннями, які є в Ваших картинах, пане Панейку.

Вражена. Схвильована.

*Майбутній культуролог
Євгенія Дон-Захарова*

«...Хтось бредє собі самотньо із янголом на плечі...»

Іван Малкович

Може, і самотньо, але із янголом то точно, наравду! Сили та наснаги Вам! Кріпкого здоров'я та барвистих снів! Най спитесь...

*Ю. Стахівська,
Студентка КМА*

Дивно так, ніби знову в Карпатах. Ніби знову там, де світ бачить, любить і розуміє. Дякую за невпинність думки на полотні, за почуття, які залишаються тут назавжди, за Красу, яку так часто втрачаємо. Дякую!

*Юля Глушко, м. Львів
P. S.: Ваші драбини дають висоти
тим, кому бракує крил*

На світліні Ігор Панейко

Сторінку підготувала
Галіна Ткачук, студентка ФГН

Вересень

Телерадіоэфір

Ірина Вишинська. Михайло Брик. Програма «Мистецтво бути жінкою». Прямий ефір на «Промені». 1 вересня. Катерина Деркач. Посвята у студенти. Новини. КДРТРК. 2 вересня.

Ольга Шестопалова. Презентація книги «Смерть Землі. Голодомор в Україні 1932–1933 років». Студія «1+1». 5 вересня.

Валерій Шостак. Презентація книги «Смерть Землі. Голодомор в Україні 1932–1933 років». Новини. «Інтер». 5 вересня.

Аліна Баталова. Презентація книги «Смерть Землі. Голодомор в Україні 1932–1933 років». Радіо «Київ» 5, 6 вересня.

Олександр Білоус. Презентація книги

вання галузі освіти. Відкрита студія Першого національного. 21 вересня *Володимир Сологуб.* Могилянка в контексті політичних подій. РТР. «Вести недели». 25 вересня.

Публікації

Юлія Каун. Володимир Панченко: «У мені, як і в газеті «День», живе і розвивається «бісик» мандрівництва» // День — 2005.— 2 вересня. — С.4
Указ Президента України про відзначення державними нагородами України з нагоди 14-ї річниці незалежності України // Урядовий кур'єр. — 2005.— 2 вересня. — С.11, 12

Віра Кульова. Вручено премію імені Олени Теліги // Демократична Україна — 2005.— 2 вересня. — С.10

Микола Скиба. Богдана Магіяш: Аби була дискусія, мусить бути поштовх //

Раїса Науменко. Обираймо серцем // Урядовий кур'єр — 2005.— 16 вересня. — С.6.

Валентина Олійник. Віталій Кличко: Сьогодні час професіоналів // Освіта України — 2005.— 16 вересня. — С.1-2.

Стас Бондаренко. Інформація // Київська відомість — 2005.— 17 вересня.

Василь Петрів. Про тести, «секретність» і корупцію // Дзеркало тижня — 2005.— 17 вересня. — С.17

Петро Вознюк. Повернення правди про «великий голод» в Україні як попередження і пересторога для світової спільноти // Дзеркало тижня — 2005.— 17 вересня. — С.19.

Костянтин Коваль. Серцем обирай // Вечірній Київ. — 2005.— 17 вересня. — с.3

Валерій Сельський. Відродження традицій. «Обирай серцем» // Україна-Бізнес — 2005.— 19 вересня.

НаУКМА в інформаційному просторі

«Смерть Землі. Голодомор в Україні 1932–1933 років». Укрінформ. 5 вересня.

Галина Бабій. Програма «Добридень» на 1 каналі Національного радіо. Презентація книги «Смерть Землі. Голодомор в Україні 1932–1933 років» (за редакцією Габріеле Де Розі та Франческі Ломастро). Використано фрагменти виступів В. Брюховецького, І. Осташа, О.Пахльовської. 6 вересня.

Анастасія Ярцева. Презентація книги «Смерть Землі. Голодомор в Україні 1932–1933 років». Радіо «ЕРА». 6 вересня.

Кирило Якунов. Презентація книги «Смерть Землі. Голодомор в Україні 1932–1933 років». «Наше радіо». 6 вересня.

Олег Поумевич. Презентація книги «Смерть Землі. Голодомор в Україні 1932–1933 років». Укрінформ. 6 вересня.

Тамара Шаповал. Презентація книги «Смерть Землі. Голодомор в Україні 1932–1933 років». Всесвітня служба радіо. 6 вересня.

Наталія Яковенко. Презентація книги «Смерть Землі. Голодомор в Україні 1932–1933 років». Радіо. Програма «Голос Кисва». 6 вересня.

Тарас Марусик. Презентація книги «Смерть Землі. Голодомор в Україні 1932–1933 років». Радіо «Свобода». 6 вересня.

Ксенія Степанюк. Радіоканал «Культура». Презентація книги «Смерть Землі. Голодомор в Україні 1932–1933 років». Протягом вересня.

Павло Вольвач. Проголошення проекту «Обирай серцем». Радіо «Свобода». 12 вересня

Таїсія Шаповаленко. Концепція музею Помаранчевої революції. ОРТ. Новини. 18 вересня.

Сергій Сулим. Проголошення проекту «Обирай серцем». Радіо. Перший Національний. Програма «Мої університети». 18 вересня.

Галина Бабій. Ранковий промінь Проголошення проекту «Обирай серцем». Радіо «ЕРА». 20 вересня.

В'ячеслав Брюховецький. Реформу-

Слово Просвіти — 2005.— 2 вересня. — С.4

Інф. Україні про голодомор в Україні // День — 2005.— 6 вересня. — С.2

Надія Тисячна. «Інтелектуальна Європа про український геноцид» // День — 2005.— 7 вересня. — С.3

Дмитро Дроздовський. «Моя душа в червоній амазонці», або помаранчевий вітер на тлі чуми. — Дзеркало тижня — 2005. — 8 вересня.

Марія Криштопа. Італія й Україна: співпраця починається з історії // Слово Просвіти — 2005.— 8-24 вересня. — С.3

Микола Скиба. Іван Дзюба – почесний професор НаУКМА // Слово Просвіти — 2005.— 8-24 вересня. — С.4

Іван Лисий. Цілісність мистецької культури і культурна політика Слово Просвіти — 2005.— 8-24 вересня. — С.10-11.

Дмитро Дроздовський. Віч-на-віч з епохою, або «магічний кристал» Володимира Панченка // Слово Просвіти — 2005.— 8-24 вересня. — С.13.

Олег Сидор-Гібелінда. Київ...чому Монте? Українською мовою у видавництві «Дух і літера» вийшов друком перший том «Проб» // День — 2005.— 8 вересня. — С.7

Фотофакт. Презентація книжки «Смерть Землі. Голодомор в Україні 1932–1933 років» // Голос України — 2005.— 8 вересня. — С.5

Володимир Базилевський. Парадоксальний Винниченко // Літературна Україна — 2005.— 8 вересня. — С.4.

Лариса Брюховецька. День українського кіно // Урядовий кур'єр — 2005.— 9 вересня. — С.8-9.

Галина Кривенко. «Із соціологією нічого не трапилося, трапилося із трьома керівниками...» // Молодь України — 2005.— 9 вересня. — С.2.

Лариса Брюховецька. Сили вичерпалися // День — 2005.— 10 вересня. — С.6

Оксана Пахльовська. Крок через порожнечу // Слово Просвіти — 2005.— 15-21 вересня. — С.6

Костянтин Родик. На сипучих пісках моралі // День. — 2005.— 16 вересня. — С.18

Дмитро Десятерик. Книжкова учта в місті Лева // День. — 2005.— 20 вересня. — С.1-2

Дмитро Десятерик. Книжкова учта в місті Лева // День — 2005 — 20 вересня.

Аліна Бажал. Хто на історика, хто на хіміка. Брати Клички допоможуть // Дзеркало тижня — 2005.— 24 вересня.

Володимир Павелчак. В'ячеслава Брюховецький: «Маючи таку молодь – я спокійний за нашу державу» // Універсум №5-6 — 2005.— вересень. — С.22-24.

Володимир Павелчак. Києво-Могилянська Академія будує бібліотеку // Універсум №5-6 — 2005.— вересень. — С.27-28.

Ольга Суценко. Аби «Самі себе не поборили» // Вечірній Київ.—23 вересня.

Лариса Івшина. Оксана Пахльовська: «Тим Україна Європа, що вона знає категорію «інший» // День.—23 вересня.

Сторінку підготувала
Галина Ткачук, студентка ФГН

UKMA Library * Book

0406040